

Амельченко А.В., слухач 2-го курсу
факультету № 1 навчально-наукового
інституту № 4 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник: кандидат юридичних
наук *Власенко В.П.*

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК СУСПІЛЬНО-ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Для держав, що обрали шлях активного політичного, економічного, соціального та правового розвитку, необхідною умовою є актуалізація наукової сфери. Адже наука є не тільки основною продуктивною силою суспільства, але й найпотужнішим засобом ціннісного осмислення дійсності.

Будь-яке явище розглядається через призму цінностей, що утвердилися в тій чи іншій сфері (гносеологічній, методологічній, антропологічній, соціокультурній тощо).

Питання про достовірність результатів пізнання стає пов'язаним з розумінням істинності як відповідності знання системі цінностей, а не об'єктивній реальності. Ціннісні орієнтації науки фіксуються в розмежуванні наукового й ненаукового, в ідеалах і нормах наукового дослідження, у розвитку методології й інструментальної бази емпіричних досліджень, у визнанні результату науковим співтовариством, а також у характеристиках предмета й завдань наукових дисциплін[1].

Рівень, стан та перспективи сучасної юридичної науки є тими питаннями, що одночасно виступають критеріями визначення її якісного зрізу та спрямованістю її функціонування. Тому ціннісний зміст юридичної науки - це її ефективність, відповідність стану та умовам соціального життя, спрямованість на вирішення життєво важливих соціальних проблем за допомогою правових та демократичних засобів. У цьому контексті не випадково основними проблемами сучасного правознавства стали євроінтеграційні проблеми розвитку правової системи, забезпечення прав та свобод, правопорядку, законності, гармонізації законодавства, підвищення рівня правової культури [2].

Сьогоднішні процеси українського державотворення свідчать, що успіх у проведенні політичної, правової, судової та адміністративної реформ, а також ефективне вирішення економічних і соціальних завдань безпосередньо залежить від підвищення рівня правової культури суспільства та виховання у кожного окремого громадянина відчуття поваги до права і законів.

В такому випадку правову культуру слід розглядати як одну із важливих умов подальшого розвитку національної правової системи, формування громадянського суспільства і розбудову правової держави, утвердження в суспільній свідомості принципів верховенства права, пріоритетності прав і свобод людини і громадянина, законності, незалежності суду і підкорення його виключно закону, ефективної боротьби з корупцією та злочинністю [3].

Зазначене свідчить про важливість наукових досліджень, що розвиватимуть проблематику правової культури, а особливо її ціннісний зміст. Сучасні зміни правових цінностей, що відбуваються в Україні, пов'язані з кризою державно-правової системи, яка характеризується зниженням соціальної цінності

держави, що в значній мірі втратила можливість впливати на аксіосферу права, сприяти громадянам в освоєнні правових цінностей, чим призводить до розколотої ціннісної свідомості більшої частини населення, яке залишається вірним цінностям минулого, що на практиці обертається правовим нігілізмом (запереченням взагалі всіх цінностей права) і недовірою до правоохоронних органів та державі в цілому. Тому це ще раз свідчить про доцільність проведення досліджень в зазначеному напрямку для мінімізації поширенню правового нігілізму.

Дослідження історичного і культурного процесів демонструє, що культура впливає на процес формування системи цінностей, а з іншого боку система цінностей того чи іншого суспільства, складає основу культури соціуму. Розглядати ціннісний зміст правової культури потрібно в рамках аксіологічного підходу. Він базується на понятті цінності і дає можливість з'ясувати якості і властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольняти потреби окремої особистості і певного суспільства та унормувувати суспільні відносини. Визнання правових цінностей є першим кроком до досягнення високої правосвідомості, активної правомірної поведінки, збереження та примноження уже існуючих цінностей суспільства.

Аксіологічний вимір правової культури тісно пов'язаний з ціннісно-нормативною сферою людини, її духовним світом, яка реалізується шляхом оціночного осягнення людиною суспільно-правової дійсності. Така ж властивість правової культури проявляється при оціночному ставленні особи до результату і цілей її дії, які спрямовані на зміну навколишньої правової дійсності, до еталонів і зразків поведінки, які закріплені в нормах права. Саме з правовими цінностями, особа чи суспільство в цілому, проводять зіставлення правової дійсності (законності, правопорядку, правовідносин, механізму правового регулювання), тобто надається оцінка зазначеним явищам на основі уже засвоєних правових цінностей.

Зазначене свідчить про суттєвий аксіологічний потенціал правової культури як ціннісно-нормативної системи, її здатність формувати, утверджувати ту сутнісну складову ціннісної орієнтації особистості, яка відображає найпріоритетніші аспекти суспільно-правового життя - свободи, справедливості, верховенства права, віри людей в нього, його гарантованості.

Підвищення рівня правової культури передбачає забезпечення соціально-активної поведінки. По суті, вона має місце тоді, коли забезпечується систематичне відтворення єдності правових знань, переконань, цінностей і практичної діяльності по їх реалізації в нормі поведінки, що стало загальним правилом. Рівень розвитку правової культури визначається ступенем засвоєння і усвідомлення правових цінностей членами суспільства. Нормативні ідеали правової культури поєднуючись з матеріально обумовленою соціально-правовою системою створюють матрицю мотиваційної організації в ціннісній ієрархії особи.

Правова культура передбачає гарантованість невідчужуваних прав людини, демократизацію правотворчого процесу і процесу реалізації права, цивілізоване законодавство, престижне правосуддя та професіоналізм в охороні правопорядку. Правова культура захищає людину від руйнації через закони та інші нормативні приписи, у яких відбивається історичний досвід, уміння людей розрізняти добро і зло. Тому правова культура гуманістична за своєю сутністю, оскільки спрямована на розвиток загальнолюдських цінностей: добро, справедливість реалізація яких створює основу для подальшого розвитку суспільства та індивіда в ньому [4].

Все вище зазначене дозволяє зробити висновок про те, що розвиток юридичної науки сприяє підвищенню рівня правової культури суспільства, яка в свою чергу зумовлює становлення нового ціннісно-правового мислення, зміни застарілих юридичних догм і стереотипів, переорієнтації свідомості на нові правові цінності, розвитку прогресивної юридичної думки, забезпеченню в законодавчій і правоохоронній діяльності принципів справедливості, свободи, рівності, гуманності, верховенства прав і свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Аксіологічні основи критики парадигмальної науки [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня д-ра філос. наук : [спец.] 09.00.09 Філософія науки / Савостьянова Марина Володимирівна ; КНУ ім. Т. Шевченка. - К. - 2009. - 32 с.
2. Гусарев С.Д., Потапов Г.Г. Актуальні питання сучасного розвитку юридичної науки в Україні. Юридичний вісник. - 2008. - №4(9). С. 35-40.

3. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: Монографія / За ред. проф. Ю.П. Битяка та доц. І.В. Яковюка - Х.: Право, - 2007. - 248 с.

4. Правова культура - основа державотворення в Україні: зб. наук. праць / за ред. М.В. Костицького, М.М. Ібрагімова. - Ірпінь, - 2005. - 287 с.